

INHOUD

<i>Voorwoord</i>	vii
<i>Dankwoord</i>	xi
<i>Afkortingen, terminologie en andere opmerkingen</i>	xxvii

Inleiding en probleemstelling

1

Afdeling I. Situering van onderwerp

1

Afdeling II. Probleemstelling

1

Afdeling III. Onderzoekopzet

3

Afdeling IV. Onderzoekopbouw en leeswijzer

4

Afdeling V. Afbakening van onderzoeksvoorwerp

4

§ 1. Beperking tot intertemporele conflicten bij wijziging door wetten in
formele en materiële zin

5

§ 2. Beperking tot intertemporeel aansprakelijkheidsrecht voor toepas-
sing en illustratie van methode

6

Afdeling VI. Onderzoeksmethode

7

§ 1. Rechtsvergelijkend juridisch bronnenonderzoek

7

A. Keuze van rechtsstelsels

8

B. Functionele, geïntegreerde en systematische vergelijking

9

§ 2. Vergelijking met aanverwante rechtstakken

13

DEEL I.

POSITIEFRECHTELIJKE OPLOSSING VAN INTEREMPORELE
WETSCONFLICTEN

15

Hoofdstuk I.

Tijdsstructuur van nieuwe wet

19

Hoofdstuk II.

Uitdrukkelijk intertemporeel recht

27

Hoofdstuk III.

Algemeen intertemporeel recht

31

Afdeling I. Bronnen van algemeen intertemporeel recht

31

Afdeling II. Basisregels van algemeen intertemporeel recht.	34
§ 1. Niet-retroactiviteit.	35
A. Beginsel	35
B. Uitzonderingen.	37
1. Mildere strafwetten	38
2. Interpretatieve wetten	40
3. Quasi-uitzondering: impliciete retroactiviteit	47
§ 2. Onmiddellijke werking.	49
A. Beginsel	49
B. Uitzonderingen.	54
§ 3. Principiële eerbiedigende werking ten aanzien van lopende contracten.	58
§ 4. Uitzonderlijke onmiddellijke werking ten aanzien van lopende contracten	62
A. Dwingende wetten en/of wetten van openbare orde	62
1. Uiteenzetting.	62
2. Kritiek.	64
3. Versterkte openbare orde.	66
B. Wetten over wettelijk statuut	67
1. Uiteenzetting.	67
2. Kritiek.	68
C. Wetten over niet-contractuele gevolgen	69
D. Wetten over uitvoeringsmodaliteiten van contractuele rechten.	71
E. Wetten over duurverbintenissen	73
F. Belangenafweging	74
G. Andere overwegingen	75
Afdeling III. Alternatieve oplossingsmethoden	75
§ 1. Systemische oplossingsmethoden	76
§ 2. Casuïstische oplossingsmethoden.	77
Hoofdstuk IV.	
Besluit	81
DEEL II.	
TECHNIEK VAN INTERTEMPOREEL RECHT	83
Hoofdstuk I.	
Temporele functies	87
Afdeling I. Positiefrechtelijk belang van temporele functies	87
Afdeling II. Definitie van temporele functies	88
§ 1. Definitie via invloed op verworven rechten.	88
A. Uiteenzetting.	88
B. Kritiek	89
C. Huidige betekenis.	92

§ 2. Definitie via stadium van getroffen rechtstoestand	93
A. Eenvoudig onderscheid op basis van afgeslotenheid van rechts- toestand	93
1. Uiteenzetting	93
2. Kritiek	96
B. Systeem van ROUBIER	99
1. Uiteenzetting	101
2. Kritiek	102
§ 3. Definitie via normatieve structuur van nieuwe wet	110
A. Uiteenzetting	110
1. Retroactiviteit of niet-retroactiviteit	111
2. Algemene of niet-algemene werking	116
3. Retrospectiviteit	118
B. Verdiensten	121
C. Kritiek	122
§ 4. Definitie via positie van cesuur	130
A. Positie van cesuur ten opzichte van inwerkingtreding	131
1. Uiteenzetting	131
2. Verdiensten	134
3. Kritiek	134
B. Positie van cesuur ten opzichte van bekendmaking	136
Afdeling III. Verwerping van temporele functies	137
§ 1. Relativiteit	137
A. Relativiteit van begrippenkader	138
B. Gebrekkige explicitering van gehanteerde strekking	141
C. Inconsequente toepassing van gehanteerde strekking	142
§ 2. Onduidelijkheid in praktijk	145
§ 3. Gebrekkige concretisering	147
Afdeling IV. Besluit	149

Hoofdstuk II.

Intertemporele conflictregels	151

Afdeling I. Techniek van intertemporele conflictregels	151

§ 1. Vergelijking tussen intertemporeel recht en internationaal privaatrecht . .	151

§ 2. Intertemporele verwijzingsregels	153

A. Aanwijzing van toepasselijke wet via intertemporele aanknopingscriteria	153

B. Uitzonderlijke niet-toepassing van aangewezen wet wegens exceptie van openbare orde	158

§ 3. Andere methoden	170

§ 4. Besluit	178

Afdeling II. Inhoud van intertemporele conflictregels	178
§ 1. Verwerping van analogie met IPR.	178
§ 2. Verwerping van formeel-technische benadering	179
A. Uiteenzetting.	179
B. Kritiek	182
§ 3. Belangenafweging: evenwicht tussen innovatie en stabiliteit.	186
A. Innovatie	188
B. Stabiliteit	191
C. Evenwicht tussen innovatie en stabiliteit	194
1. Uitdrukkelijk keuze door wetgever	195
2. Impliciete keuze door wetgever	197
3. Algemeen intertemporeel recht	198
a. Cesuur	198
b. Aanknopingscriterium	198
Hoofdstuk III.	
Besluit	201
DEEL III.	
CONFORMITEIT MET HOGERE NORMEN	203
Hoofdstuk I.	
Toetsingsnormen.	209
Afdeling I. Verbod om zwaardere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten en gebod om mildere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten	210
§ 1. Toepassingsgebied	210
§ 2. Onderscheid tussen zwaardere en mildere strafwetten.	212
A. Verbod om zwaardere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten.	212
B. Gebod om mildere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten	215
§ 3. Kan positief algemeen intertemporeel recht leiden tot inmenging?	219
§ 4. Besluit	220
Afdeling II. Recht op behoorlijke rechtsbedeling	220
§ 1. Toepassingsgebied	220
§ 2. Onderscheid op basis van stand van geding	221
A. Begin van geding	222
B. Einde van geding	222
§ 3. Aantasting van definitieve rechterlijke beslissingen	233
A. Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht	237
1. Voorwaarden voor inmenging door intertemporeel recht.	237

2.	Kan positief algemeen intertemporeel recht leiden tot inmenging?.....	241
B.	Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging.....	241
C.	Besluit.....	243
§ 4.	Inmenging in hangende gedingen.....	243
A.	Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht.....	250
1.	Voorwaarden voor inmenging door intertemporeel recht.....	250
2.	Kan positief algemeen intertemporeel recht leiden tot inmenging?.....	265
B.	Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging.....	266
1.	Tegenbelangen.....	272
2.	Proportionaliteit.....	272
C.	Besluit.....	280
§ 5.	Geen toepassing op hangende gedingen.....	280
§ 6.	Besluit.....	281
	Afdeling III. Eigendomsrecht.....	282
§ 1.	Toepassingsgebied.....	282
§ 2.	Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht.....	285
A.	Voorwaarden voor bescherming van vorderingsrecht.....	286
B.	Voorwaarden voor inmenging door intertemporeel recht.....	298
C.	Kwalificatie van inmenging.....	303
D.	Kan positief algemeen intertemporeel recht leiden tot inmenging?..	307
§ 3.	Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging.....	312
A.	Overeenstemming met wet.....	313
B.	Legitiem doel.....	314
C.	Proportionaliteit.....	316
§ 4.	Besluit.....	325
	Afdeling IV. Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel.....	326
§ 1.	Begripsomschrijving en -afbakening.....	326
§ 2.	Grondslag en erkenning in onderzochte rechtsstelsels.....	335
§ 3.	Toepassingsgebied.....	344
§ 4.	Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht.....	344
A.	Voorwaarden voor inmenging door intertemporeel recht.....	344
1.	Wijziging is nadelig voor rechtsonderhorigen.....	345
a.	Wetswijziging betreft positie van één categorie van rechtsonderhorigen.....	347
b.	Wetswijziging betreft positie van verschillende catego- rieën van rechtsonderhorigen.....	349
c.	Wetswijziging is declaratief.....	351
2.	Rechtsonderhorigen zijn gerechtigd te verwachten dat oude wet van toepassing zal blijven.....	354
a.	Beginsel.....	354

b.	Oude wet is basis voor verwachting	357
i.	Uiteenzetting	357
ii.	Kritiek	367
c.	Rechtstoestand vertoont voldoende aanknopingen met oude wet	369
i.	Kantelmoment op basis van (niet-)handelen op grond van oude wet	370
ii.	Kantelmoment op basis van verworven rechtspositie . .	382
iii.	Rechtmatige verwachtingen op basis van noodza- kelijke aanpassingstermijn	383
iv.	Andere elementen die invloed hebben op rechtma- tige verwachtingen.	384
v.	Besluit.	387
d.	Wijziging was niet voorzienbaar (“uiterste tijdstip van vertrouwen”).	388
i.	Uiteenzetting van heersende opvatting	388
ii.	Kritiek	402
iii.	Verfijning en voorwaarden.	408
3.	Synthese	412
B.	Kan positief algemeen intertemporeel recht leiden tot inmenging? . .	417
§ 5.	Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging.	424
A.	Klassiek positiefrechtelijk uitgangspunt: beoordeling aan de hand van temporele functies	424
1.	Principiële ongeoorloofdheid van retroactiviteit.	425
2.	Principiële geoorloofdheid van onmiddellijke werking	439
B.	Kritiek op klassiek positiefrechtelijk uitgangspunt.	448
1.	Onderscheid op basis van afgeslotenheid van rechtstoestand. . . .	449
2.	Onderscheid tussen aantasting van reeds gerealiseerde rechtsgevolgen en aantasting van toekomstige rechtsgevolgen. . .	451
3.	Illustratie: retroactiviteit en onmiddellijke werking bij wetswijzigingen over belastingen gebaseerd op annaliteits- beginsel.	453
4.	Besluit	458
C.	Evoluties in recente rechtspraak.	458
1.	Ontwikkeling van tussenmaat voor onmiddellijke werking die op retroactiviteit lijkt.	458
2.	Ontwikkeling van “functieneutrale” toetsingsmodellen	461
a.	Bescherming van “wettelijke waarborgen van grond- wettelijke vereisten”.	462
b.	Bescherming van “wettig gesloten contracten”	464
i.	Grondslag	465
ii.	Toepassingsgebied	467

iii. Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht	467
iv. Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging	468
v. Besluit	474
c. Bescherming van “wettig verworven situaties”	475
d. Bescherming van “gevolgen die men gerechtigd is te verwachten van wettig verworven situaties”	481
e. Besluit	484
3. Besluit	484
D. Zuivere benadering	485
1. Intensiteit van rechtmatige verwachtingen	486
2. Ernst van inmenging	487
3. Gewicht van tegenbelang	490
4. Besluit	490
§ 6. Besluit	491
Afdeling V. Gelijkheidsbeginsel	492
§ 1. Begripsomschrijving en -afbakening	492
§ 2. Toepassingsgebied	496
§ 3. Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht	496
A. Argument van verzoekers	497
B. Filtering door Grondwettelijk Hof	504
§ 4. Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging	507
A. Vergelijkbaarheid	508
B. Objectiviteit van criterium van onderscheid	508
C. Legitimiteit van doel	509
D. Pertinentie en evenredigheid	509
1. Aanvechting van te progressieve intertemporele toepassing van nieuwe wet	509
2. Aanvechting van te conservatieve intertemporele toepas- sing van nieuwe wet	514
E. Uitkomst	517
§ 5. Besluit	518
Afdeling VI. Reductie van toetsingsmodellen	519
§ 1. Gewone toepassingen van vertrouwensbeginsel	519
A. Bescherming tegen inmenging in hangende gedingen	519
B. Bescherming van reeds ontstane vorderingsrechten	521
C. Besluit	522
§ 2. Verzelfstandigde toepassingen van vertrouwensbeginsel	523
A. Verbod om zwaardere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten en gebod om mildere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten	523
1. Toepassing van vertrouwensbeginsel	523
a. Verbod om zwaardere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten	523

b. Gebod om mildere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten	524
2. Verzelfstandiging ten opzichte van vertrouwensbeginsel	525
B. Bescherming van definitieve rechterlijke beslissingen.	526
1. Toepassing van vertrouwensbeginsel	526
2. Verzelfstandiging ten opzichte van vertrouwensbeginsel	527
C. Besluit.	527
§ 3. Gelijkheidsbeginsel: overlap en eigen dimensie	528
A. Elementen van vertrouwensbeginsel in gelijkheidstoets	528
B. Toets van te progressieve intertemporele toepassing van nieuwe wet.	529
C. Toets van te conservatieve intertemporele toepassing van nieuwe wet.	530
§ 4. Besluit: reductie van toetsingsmodellen.	530
Afdeling VII. Besluit	531

Hoofdstuk II.

Tegenbelangen voor rechtvaardiging van progressieve intertemporele toepassing.

Afdeling I. Positief recht	534
§ 1. Algemene aandachtspunten	534
§ 2. Tegengaan van aankondigingseffecten.	535
§ 3. Terugdraaien van ongewenste wijziging van rechtspraak.	539
§ 4. Tegengaan van ontduiking, ontwijking en gebruik dat manifest ingaat tegen bedoeling van wetgever, en herstel van hiaten en tech- nische defecten waarop rechtsonderhorigen bewust inspelen	541
§ 5. Einde maken aan rechtsonzekerheid	547
A. Rechtsonzekerheid wegens tegenstrijdige rechtspraak.	547
B. Rechtsonzekerheid wegens ongeldigheid van lagere normen	549
§ 6. Financiële motieven.	551
A. Zuiver financiële motieven	551
B. Financiële motieven gecombineerd met andere legitieme doelen	554
§ 7. Economische en politieke motieven	557
§ 8. Goede werking en continuïteit van openbare dienst	558
§ 9. Reparatie van gebrekkige oude wet.	559
A. Tegenbelang voor progressieve intertemporele toepassing.	559
B. Onrechtmatigheid van intertemporele instandhouding van onrechtmatige oude wet	561
§ 10. Andere	570
Afdeling II. Evaluatie en besluit	572

Hoofdstuk III.**Herijking van algemeen intertemporeel recht in het licht van hogere normen**

575

Afdeling I. Herijking van algemeen intertemporeel recht. 575

Afdeling II. Inwerkingtreding en cesuur. 578

Afdeling III. Aanknopingscriterium 580

§ 1. Beginsel 580

§ 2. Nadere uitwerking. 582

A. Identificatie van nadeellijdende partij. 582

1. Wet bevat verschillende wijzigingen 582

2. Abstracte of concrete benadering. 586

3. Geen enkele partij heeft nadeel. 589

4. Ene partij heeft nadeel, andere partij heeft voordeel. 590

5. Verschillende partijen hebben nadeel 592

6. Oude wet en nieuwe wet zijn niet rechtstreeks vergelijkbaar. ... 593

7. Besluit 595

B. Bepaling van kantelmoment voor nadeellijdende partij en constructie en toepassing van verwijzingsregel. 595

C. Eventuele correctie via exceptie van openbare orde. 596

D. Besluit. 596

§ 3. Implementatie via rechtspraak 599

Hoofdstuk IV.**Besluit** 601**DEEL IV.****STAPPENPLAN VOOR OPLOSSING VAN INTERTEMPORELE****CONFLICTEN.** 603

Afdeling I. Stap 1: inwerkingtreding 605

§ 1. Er is een inwerkingtredingsbepaling 605

§ 2. Er is geen inwerkingtredingsbepaling 606

Afdeling II. Stap 2: cesuur 606

§ 1. Er is een uitdrukkelijke bepaling van de cesuur. 606

§ 2. Er is geen uitdrukkelijke bepaling van de cesuur. 606

Afdeling III. Stap 3: Relevante feiten 607

§ 1. Wetgever spreekt zich uitdrukkelijk uit over intertemporeel toepassingsgebied. 607

§ 2. Wetgever spreekt zich impliciet uit over intertemporeel toepassingsgebied. 607

§ 3. Wetgever spreekt zich niet uit over intertemporeel toepassingsgebied. 607

A.	Positief recht	608
1.	Bijzondere regeling voor betrokken rechtstak	608
2.	Geen bijzondere regeling voor betrokken rechtstak	608
a.	Wet heeft betrekking op gevolgen van contracten.	609
b.	Wet heeft geen betrekking op gevolgen van contracten	609
B.	Verwijzingsregels in functie van rechtmatige verwachtingen.	609
Afdeling IV.	Stap 4: controle van conformiteit met hogere normen	611
§ 1.	Positief recht	612
A.	Nieuwe wet betreft materieel strafrecht	612
B.	Nieuwe wet betreft andere materie	612
1.	Aantasting van onherroepelijke rechterlijke beslissingen	613
2.	Inmenging in hangende gedingen	613
3.	Eenvoudige retroactiviteit	613
4.	Aantasting van reeds ontstane vorderingsrechten	613
5.	Buitensporige afbreuk aan vertrouwensbeginsel door wet met onmiddellijke werking	614
6.	Discriminatoire eerbiedigende werking	614
§ 2.	Reductie van toetsingsmodellen en stroomlijning van vereisten voor intertemporeel recht	615

DEEL V.

TOEPASSING IN INTERTEMPOREEL AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT. 617

Hoofdstuk I.

Aansprakelijkheidsregels. 621

Afdeling I. Categorie van aansprakelijkheidsregels 621

§ 1.	Wijzigingen van aansprakelijkheidsvoorwaarden	621
A.	Rechtstreekse wijzigingen	621
B.	Onrechtstreekse wijzigingen	625
1.	Vergelijking met intertemporeel strafrecht.	625
2.	Intertemporeel aansprakelijkheidsrecht	634
C.	Feitelijke wijzigingen	636
§ 2.	Wijzigingen van omvang van aansprakelijkheid	644
A.	Beginsel	644
B.	Positiefrechtelijke uitzondering.	648
1.	Uiteenzetting.	648
2.	Kritiek.	651
3.	Besluit	654
§ 3.	Wijzigingen van contractuele aansprakelijkheid	654
A.	Intertemporeel contractenrecht	656
1.	Nieuwe wet is suppletief.	657

2.	Nieuwe wet is dwingend of raakt openbare orde	663
a.	Beginsel	663
b.	Nadere uitwerking	667
c.	Omschrijving van kernelementen en bijkomstige elementen	678
3.	Afwijking door wetgever	692
4.	Besluit	694
B.	Intertemporeel contractueel aansprakelijkheidsrecht	695
1.	Nieuwe wet is suppletief	695
2.	Nieuwe wet is dwingend of raakt openbare orde	695
a.	Rechtstreekse wijzigingen van contractuele aansprakelijkheidsregels	695
b.	Aansprakelijkheidsrechtelijke gevolgen van wijzigingen van op straffe van contractuele aansprakelijkheid voorgeschreven gedragsnormen	702
3.	Afwijking door wetgever	703
4.	Besluit	705
	Afdeling II. Aanknopingscriterium	706
§ 1.	Identificatie van nadeellijdende partij	715
A.	Wijziging van aansprakelijkheidsvoorwaarden	716
B.	Wijziging van omvang van aansprakelijkheid	717
C.	Wijziging van kring van aansprakelijken	717
D.	Combinaties	721
E.	Besluit	723
§ 2.	Bepaling van kantelmoment voor nadeellijdende partij en constructie en toepassing van verwijzingsregel	724
A.	Aanknopingscriterium bij aansprakelijkheidsverzwarende wetten	724
1.	Beginsel	724
a.	Aansprakelijkheid is gebaseerd op eigen gedraging	724
b.	Aansprakelijkheid is niet gebaseerd op eigen gedraging	737
c.	Besluit	743
2.	Voortdurend aansprakelijkheidsverwekkend feit	743
3.	Voortgezet aansprakelijkheidsverwekkend feit	761
4.	Gekwantificeerd aansprakelijkheidsverwekkend feit	769
a.	Definitie en probleemstelling	769
b.	Vergelijking met intertemporeel strafrecht	773
i.	Deelfeiten vóór inwerkingtreding worden wel in aanmerking genomen	774
ii.	Deelfeiten vóór inwerkingtreding worden niet in aanmerking genomen	783
c.	Intertemporeel aansprakelijkheidsrecht	790
5.	Besluit	798

B.	Aanknopingscriterium bij aansprakelijkheidsverlichtende wetten . .	799
1.	Beginsel.	799
2.	Voortdurend schadeverwekkend feit.	804
3.	Voortgezet schadeverwekkend feit.	807
4.	Gekwantificeerde aansprakelijkheid	808
5.	Besluit	810
C.	Besluit.	811
§ 3.	Eventuele correctie via exceptie van openbare orde.	812

Hoofdstuk II.

Interestregels	813

Afdeling I. Inleiding en verantwoording van afzonderlijke behandeling. . . .	813

Afdeling II. Categorie van interestregels	819

Afdeling III. Aanknopingscriterium	819

§ 1. Wetten over interesten op buitencontractuele schulden en dwingende wetten/wetten van openbare orde over interesten op contractuele schulden.	819

§ 2. Suppletieve wetten over interesten op contractuele schulden.	827

A. Geen interestbeding.	827

B. Wel interestbeding.	836

Hoofdstuk III.

Besluit	843

ALGEMEEN BESLUIT

Hoofdstuk I.

Samenvattend besluit	847

Afdeling I. Positiefrechtelijke oplossing van intertemporele wetsconflicten. . . .	847

§ 1. Tijdsstructuur van nieuwe wet	847

§ 2. Uitdrukkelijk intertemporeel recht.	849

§ 3. Algemeen intertemporeel recht.	849

§ 4. Probleemstelling	849

Afdeling II. Techniek van intertemporeel recht	850

§ 1. Probleem: technische onderontwikkeling door gebruik van temporele functies	850

§ 2. Oplossing: intertemporele conflictregels	855

A. Techniek van intertemporele conflictregels.	855

B. Inhoud van intertemporele conflictregels	856

Afdeling III. Conformiteit met hogere normen	858

§ 1. Probleem: strijdigheid met hogere normen.	858

A.	Toetsingsnormen	859
1.	Verbod om zwaardere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten en gebod om mildere strafwetten toe te passen op reeds gepleegde feiten.	860
2.	Recht op behoorlijke rechtsbedeling	860
a.	Aantasting van definitieve rechterlijke beslissingen	861
b.	Inmenging in hangende gedingen	862
c.	Geen toepassing op hangende gedingen	863
3.	Eigendomsrecht.	863
4.	Rechtszekerheidsbeginsel en vertrouwensbeginsel.	865
a.	Begripsomschrijving en erkenning	865
b.	Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht.	865
c.	Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging.	868
5.	Gelijkheidsbeginsel.	870
a.	Eerste fase: inmenging door intertemporeel recht.	871
b.	Tweede fase: rechtvaardiging van inmenging.	872
6.	Reductie van toetsingsmodellen.	873
B.	Tegenbelangen voor rechtvaardiging van progressieve inter- temporele toepassing.	875
§ 2.	Oplossing: herijking in het licht van hogere normen.	876
A.	Herijking van algemeen intertemporeel recht.	876
B.	Inwerkingtreding en cesuur	877
C.	Aanknopingscriterium	877
1.	Identificatie van nadeellijdende partij.	878
2.	Bepaling van kantelmoment voor nadeellijdende partij en constructie en toepassing van verwijzingsregel	881
3.	Eventuele correctie via exceptie van openbare orde.	881
	Afdeling IV. Stappenplan voor oplossing van intertemporele conflicten	882
	Afdeling V. Toepassing in intertemporeel aansprakelijkheidsrecht	885
§ 1.	Aansprakelijkheidsregels	885
A.	Categorie van aansprakelijkheidsregels	885
1.	Wijzigingen van aansprakelijkheidsvoorwaarden	885
2.	Wijzigingen van omvang van aansprakelijkheid.	886
3.	Wijzigingen van contractuele aansprakelijkheid.	887
a.	Intertemporeel contractenrecht	887
i.	Nieuwe wet is suppletief	888
ii.	Nieuwe wet is dwingend of raakt openbare orde	888
iii.	Afwijking door wetgever	890
b.	Intertemporeel contractueel aansprakelijkheidsrecht.	891
i.	Nieuwe wet is suppletief	891
ii.	Nieuwe wet is dwingend of raakt openbare orde	891
iii.	Afwijking door wetgever	892

B.	Aanknopingscriterium	892
1.	Identificatie van nadeellijdende partij	893
2.	Bepaling van kantelmoment voor nadeellijdende partij en constructie en toepassing van verwijzingsregel	895
a.	Aanknopingscriterium bij aansprakelijkheidsverzw- rende wetten	895
b.	Aanknopingscriterium bij aansprakelijkheidsverlich- tende wetten	898
c.	Besluit	900
3.	Eventuele correctie via exceptie van openbare orde	900
§ 2.	Interestregels	900
A.	Categorie van interestregels	901
B.	Aanknopingscriterium	901
1.	Wetten over interesten op buitencontractuele schulden en dwingende wetten/wetten van openbare orde over interes- ten op contractuele schulden	901
2.	Suppletieve wetten over interesten op contractuele schulden ...	902
a.	Geen interestbeding	902
b.	Wel interestbeding	903
Hoofdstuk II.		
	Besluitend antwoord op onderzoeksvragen	905
	<i>Beknopte literatuurlijst</i>	<i>909</i>
	<i>Trefwoordenregister</i>	<i>925</i>